

ספר

עולת תמיד

והוא חבור נפלא הפלא ופלא נחמד להשכיל

ותאה לעינים פירוש יפה וכגופה על ספר הנחמד השלחן
ערוך על חלק ראשון אורח היים כתחלתו עד
הלכות שבת והלק שני נקרא עולת שבת
מהלכות שבת עד גמדיא:

ס"ה

ענו ויכח הזכר סגל להב הלכתי סתומי חסדי

שמואל במהדר חסד וצל

ב"כ מד מן ספרים מן בני כדכ"ט וקבל
קדישא גב"ה לאלהים כלילת יוש
מלוא סכס וסודי ויהא
אלהים ק"ק קדשא:
ס"א

ס"ה

משפט הספר ופירושו ותועלתו שהם רבים מכוון
בהקדמת וזכר המחבר נ"ו:

נדפס

באמשטורדאם

בב"ב

הקצק הגביר והנעלה רוד די קאסתרן
הארטאם יצ"ו

ותשלם המלאכה בחדש תמוז

שנת חמ"ט והשלום

התקן ל"ק:

אין מעמידין פרק שני עבודה זרה

כת.

עין משפטי
נר מצוה

מכה של חרף פ"ה סננגד חלל הגוף וצירושלמי מפרש כל שהוא מן החלל ולפנים: **מכה** שע"ג הירד. פ"ה היינו חולי שעלה שם מאלו או שלל ע"י מכת חרב אבל מכת חרב אמרין בכל מקום דמתללין עליה את המצת כלאמר שמואל בכל כחן הירד פדעמא מתללין עליה שנת דפקיה הא

ומפרשים פדעמא מכת חרב: **איבא** בינייהו גב הירד. ה"ה דהוא מנזל למימר איבא בינייהו פדעמא ומכה שהיא זריכה אומר: **בבי** פ"ה מקום מושב השניים וינליבש וקסא דקאמר

כחן כיון דאקושי ועוד דפסקא אלו טרפות (חולין פ"ג ט"ז) גבי אריז נאמר כ"י ושיני ואין דרך להיות הוינליבש נוסרות וכן בהחולל (נ"ק דף ט"ז) שיתין תיכלי מנו לכנא דקל חברה שמע וכסוף המפקיד (נ"מ דף ט"ז) גבי ההוא מורא דלא הי"ל כ"י ושיני

למיכל לך נראה לפרש כ"י שניס גדולת משתללם כלל"ו ושיני הס האחרות: **תחלי** בחלא. יסקוהו שחלים במומן קרשו"ן וי"מ לשום על המכה: **במירייא** פ"ה חוק דלאמרין לקמן (דף ג') טילול מריפא דמלרי זיקי ומיכו מלניו טילול יין מלש דלאמר פרק מי שחחו (גיטין דף ט"ז) גריעא דכולהו טילול מורא:

אי צריכא מאי אמרה אשתבע לי דלא מגליה ישראל לא מגלינא גלייה ליה למחר נפק דרשה בפירקא והא אישתבע לה לאלהא דישראל לא מגלינא אבל לעמיה ישראל מגלינא והאיבא חילול השם ידגלי לה מעיקרא אלמא כמכה של חלל דמיא אמר רב נחמן בר יצחק שאני צפדינא הואיל ומתחיל בפה וגומר בבני מעיים מאי סימניה רמי מידי בי כבי ומייתי דמא מבי דרי ממאי הוי מקרידי קרידי דחיטי ומחמימי חמימי דשערי ומשוורי כסא דהרסנא מאי עברא ליה א"ר אחא בריה דרבא מי שאור ושמן וית ומלח וזמר בר רב אשי אמר משחא דאווא בגדפא דאווא אמר אביי אנא עבדי כוליה ולא איתסאי עד דאמר לי ההוא מייעא איתי קשייתא דזיחא דלא מלו תילתא וקלגוה אמרא חדתא ורביק ביה דדרי עברי הכי ואיתסאי ורבי יוחנן הכי עביד הכי והאמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן כל מכה שמחללין עליה את השבת אין מתרפאין מהן אדם חשוב שאני והא רבי אבהו דאדם חשוב הוה יורמא ליה יעקב מינאה סמא אשקיה ואי לא רבי אמי ורבי אסי דלחכוהו לשקיה פסקיה לשקיה דרבי יוחנן ירופא מומחה הוה דרבי אבהו נמי רופא מומחה הוה שאני רבי אבהו דמוקמי ביה מיני בנפשיהו יתמות נפשי עם פלשתים אמר שמואל יהאי פדעתא סכנתא היא ומחללין עליה את השבת מאי אסותא למיפסק דמא תחלי בחלא (א) לאסוקי גרדא דיכלא וגירדא דאסנא או ניקרא מקילקלתא אמר רב ספרא האי עינתא פרוונקא דמלאכא דמותא היא מאי אסותא מיינא בדובשא או כרפסא במילייא אדהכי והכי ליתי עינתא בת מינא וינגרד עילוי חזורתי לחזורתי ואוכמתי לאוכמתי אמר רבא האי סימפא פרוונקא ראשתא היא מאי אסותא למחיה שיתין איתקובלי וליקרעיה שתי וערב והני מילי דלא חזור רישיה אבל חזור רישיה לית לן בה רבי יעקב חש בפיקעא

לז מן עינא אסיר שמואל אמר און דוק תפל אסור לעין בשבת כוונא את ליקוי לחזיחא וברוחא סכנה ונתחין עליה (ב) רובין בשבת ר' יוחנן בן לוי הוה ליה קורוס ואורחין

אל חלל בחלל גופו: מאי בינייהו. היא היא דהא קי"ל בפ"ב דיומא (דף מד.) דכל מכה של חלל מתללין עליה את השבת: (א) גב זכר מתללין שבת אע"פ שאינה של חלל ללישנא קמא אין מתרפאין איהו ללישנא כמלא מתרפאין דהואיל למין ליה למתא וועצרי: שצריכא אומר. שמסוכנת כ"כ שצריך לאמדו אם יקיה ואם ימות: מכה של חלל אינה זריכה אומר לא גרסינן לה: אישתא למירסא. חולי חמה בלע"ו מלווי"ד. נמירמא לשון שריפה וחמימות דומתו כהכנס לאן לדיר (נ"ק דף ט"ז) דמלרא למרי: דן אספא. שפתיים כ"י. וינליבש וקסא דקאמר. קשין הן: לא יגעו. שנתה דכל רפואה אסרו חכמים לעשותה שנתה היכא ליתא סכנה משום שמיקת סממנין במסכת שבת (דף ט"ז): לפיכא. חולי השניים ובלע"ו מישגיא: מטרונותא. עובדת כוכבים הימה: עזרה. ליה רפואה חמשה שנתה ומעלי שבתה: שנתה מאי. איבער דלא מינרא למייתי גבן מפני חלמדי בני כלה: דרשה פירקא. לימד הרפואה לכל: טילול הפס. דליה סברה אישבע ועבר אשכבעמיה: דגלי לה מעיקרא. משעה שגילתה לו אמר לה דעי שלא שבעתי ולא אמרתי בחלאה דישראל אלל לחלאה דישראל. אלמא. מדבעי לאסוי שבתה כמכה של חלל דמיא ולקמיה פריך כיון דהכי הוה היכי מייתי מעובד כוכבים והאמר רבי יוחנן כל מכה שמחללין עליה נחת השבת אין מתרפאין מהן והכא לא גרס לה עד לקמן: פ"ג אלמא כמכה של חלל דמיא אמר רב נחמן בר יצחק שאני צפדינא הואיל ומתחיל בפה וגומר בבני מעיים: מאי סימניה. למידע דהוא צפדינא: רמי מידי בי כבי ואשי דמא מבי דרי. כשנותן כלום לתוך פיו יוצא מנין שינוי דם: דרי. הן שורות השניים: מקרידי קרידי דחיטי. מאלל של מיטין ואכלו כשהוא לונן מאלל צימי חורף: כסא דהרסנא. דג שטיגנשו בשומן היולא ממנו עם הקמח: מאי עברא ליה. מטרונא לרבי יוחנן: משחא דאווא בגדפא דאווא. שמן אווח הממו בזור וסכתן ע"י אדם מנכפי האוח על שינוי מנחון: עייעא. ישמעאל: קשייתא דזיסי. גרעינין של זיתים: דלא מלו טילולא. שלל הציול שליט: וקלגוה אמתא חדתא. יוכן בזור מלח חדשה פושטי"ר בלע"ו וסרפן עליו: ורביק צי דרי. שורות שניים מצפנים: אדם חשוב הוה. ומינסתפי ממלכותא למיקטליה: לתווסד לנפיק. להעביר הפס שהוא חוק. רבי אבהו הוה קרוב למלכות כלאמרין כמנהגין (דף ט"ז) ובכחכות (דף ט"ז) דנפקי אמתתא דבי קיסר ומשרו ליה ומנער למני צקריא: שאני. היא מטרונותא דר' יוחנן: דרופא מומחה הוה. דלאמרין לעיל (דף ט"ז) אם היה מומחה לרבים מותר דלא מרע אנפשיה: פדעמא. פלע מכת חרב: למיפסק דמא. של פדעמא א"ל יוצא יומר מדלי: חלני בתל. שיקוהו שחלים בזומן. חלני קרשו"ן בלע"ו: לאסוקי. לעולות כשר שחיה המכה: גירדא דיכלא. עשב ששמו יבלל כי היא דקטוה (דף ט"ז) קמי רופא גרידי דיכלא: גירדא. שגור שרשיה וטמן אותה גירלד עם גירלד עץ הסנה ונעשה מתבובות: דאסנא. סנה: (א) ניקרא מקילקלתא. מולטם שהמרגולים מנקרין באספה. מאשפות ירים אציון ממרגמנין מקילקלתא מריס משוכא (תהלים ק"ג): עינתא. אשכבע הדומה לענבא. מני"ט בלע"ו: פרוונקא דמלאכא דמיסוסא הוה. כלומר מסוכן הוה להמית: עינא דבזשא. עשב הנקרא רוד"ף בלע"ו ושומקיס אותו עם הדבש: כרפסא. אפי"ח בלע"ו: צינלייא. יין חוק מאלל ומין יין הוה כלאמרין לקמן (דף ג') טילול מריפא דמלרי זיקי: ארטיני. עבוד שהוא ממוח חזר סממנין אלו: עינתא בת מינא. עינתא מעעבי הגפן. בת מינא דוגמתה א"ס גדולה גדולה וא"ס קטנה קטנה: וינגרד עליה. ינגלל עליה: חזורתי לחזורתי. לאשכבע לכן ענבה לנכה: סימפא. קלו"ג בלע"ו נפח העומד באדם: פרוונקא דאישתא הוה. ע"י חולי ששמו חמה הוה צל וסימן הוה לה: שיתין איתקובלי. מכת אכזב קרדיה מדיקה גדולו וסומטה ומכה בצפוריה: ואי חזור רישיה. נפגשל להוציא הליטה היא רפואתו:

מכה של חלל אין מתרפאין מהן חלל בינייהו איבא בינייהו גב הירד וגב הרגל דראמר רב ארא בר מונה אמר רב א"ב הירד וגב הרגל הרי הן כמכה של חלל ומחללין עליהן את השבת אמר רב וזפרא בר טוביה אמר רב כל מכה שצריכה אומר מחללין עליה את השבת (א) אמר רב שמן בר אבא אמר ר' יוחנן יהואי אישתא צמירחא כמכה של חלל דמי ומחללין עליה את השבת מהיכן מכה של חלל פירש רבי אמי ימן השפה ולפנים בעי רבי אילעזר כבי ושיני מאי כיון דאקושי נינהו כמכה דבראי דמו או דלמא כיון דגואי קיימי יכמכה של חלל דמון אמר אביי ח"ש ה"ה החושש בשינוי לא יגעו בהן את החומץ חושש הוא דלא הא כאיב ליה מובא שפיר דמי דלמא תנא היכא דכאיב ליה מובא חושש נמי קרי ליה ח"ש רבי יוחנן ח"ש בצפדינא אול לגבה דהתיא ממרוניתא עברה חמשא ומעלי שבתא א"ל למחר מאי אמרה ליה לא צריכת

אי צריכא מאי אמרה אשתבע לי דלא מגליה ישראל לא מגלינא גלייה ליה למחר נפק דרשה בפירקא והא אישתבע לה לאלהא דישראל לא מגלינא אבל לעמיה ישראל מגלינא והאיבא חילול השם ידגלי לה מעיקרא אלמא כמכה של חלל דמיא אמר רב נחמן בר יצחק שאני צפדינא הואיל ומתחיל בפה וגומר בבני מעיים מאי סימניה רמי מידי בי כבי ומייתי דמא מבי דרי ממאי הוי מקרידי קרידי דחיטי ומחמימי חמימי דשערי ומשוורי כסא דהרסנא מאי עברא ליה א"ר אחא בריה דרבא מי שאור ושמן וית ומלח וזמר בר רב אשי אמר משחא דאווא בגדפא דאווא אמר אביי אנא עבדי כוליה ולא איתסאי עד דאמר לי ההוא מייעא איתי קשייתא דזיחא דלא מלו תילתא וקלגוה אמרא חדתא ורביק ביה דדרי עברי הכי ואיתסאי ורבי יוחנן הכי עביד הכי והאמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן כל מכה שמחללין עליה את השבת אין מתרפאין מהן אדם חשוב שאני והא רבי אבהו דאדם חשוב הוה יורמא ליה יעקב מינאה סמא אשקיה ואי לא רבי אמי ורבי אסי דלחכוהו לשקיה פסקיה לשקיה דרבי יוחנן ירופא מומחה הוה דרבי אבהו נמי רופא מומחה הוה שאני רבי אבהו דמוקמי ביה מיני בנפשיהו יתמות נפשי עם פלשתים אמר שמואל יהאי פדעתא סכנתא היא ומחללין עליה את השבת מאי אסותא למיפסק דמא תחלי בחלא (א) לאסוקי גרדא דיכלא וגירדא דאסנא או ניקרא מקילקלתא אמר רב ספרא האי עינתא פרוונקא דמלאכא דמותא היא מאי אסותא מיינא בדובשא או כרפסא במילייא אדהכי והכי ליתי עינתא בת מינא וינגרד עילוי חזורתי לחזורתי ואוכמתי לאוכמתי אמר רבא האי סימפא פרוונקא ראשתא היא מאי אסותא למחיה שיתין איתקובלי וליקרעיה שתי וערב והני מילי דלא חזור רישיה אבל חזור רישיה לית לן בה רבי יעקב חש בפיקעא

לז מן עינא אסיר שמואל אמר און דוק תפל אסור לעין בשבת כוונא את ליקוי לחזיחא וברוחא סכנה ונתחין עליה (ב) רובין בשבת ר' יוחנן בן לוי הוה ליה קורוס ואורחין

לז מן עינא אסיר שמואל אמר און דוק תפל אסור לעין בשבת כוונא את ליקוי לחזיחא וברוחא סכנה ונתחין עליה (ב) רובין בשבת ר' יוחנן בן לוי הוה ליה קורוס ואורחין

א) שנת קט. ב) וניל אלמור. ג) ס קיל. וניל ית. ד) ימות ד. ה) סס. ו) וניל היטב ונכרטיי דסס. ז) וניל. ח) וניל וניל מופ' תולין ט: ד"ה נמור.

תורה אור השלם

1. ויאמר למי שישן תחתו יקשי עם פלשתים ויש בקבו ופל הקבו על הקרס ויגל על הקס אשר בו יהיו רגליהם אשר בתי במזוזה ויתם באשר התיב בתייהו וישפוט טו ל

גליון הש"ס

גסרא ורמא ליה יעקב פנימא. פני מניל דף ט"ב ע"ה מוסקס ד"ה אמר וניקס:

הגהות הב"ח

(א) וי' ואמר רב שמן בר אבהו וי' אה חס (השנת) מלימ וי"ב ס"ה א"ר שמן בר אבא א"ר יוחנן מכה של חלל אינה צריכה אומר והאי אישתא צמירחא נמי כמכה של חלל דמיא קן גורא הלפני כפרק שמונה שחלים ועין פירושו מצריה הכרי בשם הכרי: (ב) שם לאסוקי נדה ובלע"ו י"ב פין נמו: (ג) ר"ש ר"ה מאי טיפוס וי' אה השם הק"י והל"ח מ"ה גב הרגל וגב היד מתללין עליהן את השבת אע"פ: (ד) ד"ה ניקרא מקילקלתא. י"ב וכן הוה נ"כ דף ט"ז:

לעון רש"י

מלווי"ד (מלווי"ד). קדחת. דניצב"ש (ויצבי"ש). משיב"ס. משיגיא (משגי"א). פערז הפה (החלה). מושי"ר. מעור. קריש"ן. חלבים. מלי"ט (ברין מלי"ט). דלקת שקיים בגולגולת. רוד"ף. פ"ה (צמח). אפי"ח. כרפס. קלו"ג. נסוחות.

מוסף רש"י

גב היד וגב הרגל. שמכו קסה ומכוין שבת קט. לא יגעו בהן את החומץ. לרפואה. דכל רפואה בשבת נזיר כל כעס משום שתיקת סממנין סכא סכא מללכא מן חוק נביח"ה. חש בצפדינא. חולי השניים והמניס ומתחיל בפה ונמו בני מעיים ומתקן הוה ויחא ד. ד. ומשא ומעלי שבתא. יוס' ה' שנתה ובע"ה שנתה חילול השם. שחא סתוה שער כל שבעות (שם). דבלי לה מעיקרא. מהיחא שפמא גל לה (ג) שנתה לן כי קי לחמיה (שם). מאי סימניה. של אהו חולי. רמי מידי בי כבי. כשנותן כלום לתוך פיו יוצא מנין שינוי דם: דרי. הן שורות השניים: מקרידי קרידי דחיטי. מאלל של מיטין ואכלו כשהוא לונן מאלל צימי חורף: כסא דהרסנא. דג שטיגנשו בשומן היולא ממנו עם הקמח: מאי עברא ליה. מטרונא לרבי יוחנן: משחא דאווא בגדפא דאווא. שמן אווח הממו בזור וסכתן ע"י אדם מנכפי האוח על שינוי מנחון: עייעא. ישמעאל: קשייתא דזיסי. גרעינין של זיתים: דלא מלו טילולא. שלל הציול שליט: וקלגוה אמתא חדתא. יוכן בזור מלח חדשה פושטי"ר בלע"ו וסרפן עליו: ורביק צי דרי. שורות שניים מצפנים: אדם חשוב הוה. ומינסתפי ממלכותא למיקטליה: לתווסד לנפיק. להעביר הפס שהוא חוק. רבי אבהו הוה קרוב למלכות כלאמרין כמנהגין (דף ט"ז) ובכחכות (דף ט"ז) דנפקי אמתתא דבי קיסר ומשרו ליה ומנער למני צקריא: שאני. היא מטרונותא דר' יוחנן: דרופא מומחה הוה. דלאמרין לעיל (דף ט"ז) אם היה מומחה לרבים מותר דלא מרע אנפשיה: פדעמא. פלע מכת חרב: למיפסק דמא. של פדעמא א"ל יוצא יומר מדלי: חלני בתל. שיקוהו שחלים בזומן. חלני קרשו"ן בלע"ו: לאסוקי. לעולות כשר שחיה המכה: גירדא דיכלא. עשב ששמו יבלל כי היא דקטוה (דף ט"ז) קמי רופא גרידי דיכלא: גירדא. שגור שרשיה וטמן אותה גירלד עם גירלד עץ הסנה ונעשה מתבובות: דאסנא. סנה: (א) ניקרא מקילקלתא. מולטם שהמרגולים מנקרין באספה. מאשפות ירים אציון ממרגמנין מקילקלתא מריס משוכא (תהלים ק"ג): עינתא. אשכבע הדומה לענבא. מני"ט בלע"ו: פרוונקא דמלאכא דמיסוסא הוה. כלומר מסוכן הוה להמית: עינא דבזשא. עשב הנקרא רוד"ף בלע"ו ושומקיס אותו עם הדבש: כרפסא. אפי"ח בלע"ו: צינלייא. יין חוק מאלל ומין יין הוה כלאמרין לקמן (דף ג') טילול מריפא דמלרי זיקי: ארטיני. עבוד שהוא ממוח חזר סממנין אלו: עינתא בת מינא. עינתא מעעבי הגפן. בת מינא דוגמתה א"ס גדולה גדולה וא"ס קטנה קטנה: וינגרד עליה. ינגלל עליה: חזורתי לחזורתי. לאשכבע לכן ענבה לנכה: סימפא. קלו"ג בלע"ו נפח העומד באדם: פרוונקא דאישתא הוה. ע"י חולי ששמו חמה הוה צל וסימן הוה לה: שיתין איתקובלי. מכת אכזב קרדיה מדיקה גדולו וסומטה ומכה בצפוריה: ואי חזור רישיה. נפגשל להוציא הליטה היא רפואתו:

תשובות

27042018

החתם סופר

על ארבעה חלקי שולחן ערוך
שבעה חלקים

127042018

מאת רשכבה"ג מרן

רבינו משה סופר זצוק"ל

מהדורת נוסענצווייג

ערוך ומסודר במהדורה מחודשת,
בתיקונים מראי מקומות הערות והארות

על ידי

מכון להוצאת ספרים וחקר כתבי-יד

על-שם החתם סופר ז"ל

בעיה"ק ירושלים תובב"א

7

להפך את כל הבא אליו להעשות דבש, וראי ממור דרור, ורא"ש פליג עליו, ומבוארים דבריו בפסקיו פרק כיצד מברכין [סי' ל"ה] וטושי"ע ומג"א סי' רי"ו סק"ג. והגאון חק יעקב [סי' תס"ו סקט"ז] יצא לישע רבינו יונה, דמה שהקשה מג"א מדם נעכר ונעשה חלב [בכורות ו' ע"ב], התם לא נשתנה לדבר המותר, כי לפי הס"ד כל חלב אסור, משא"כ בשר או קמח שנשתנה לדבש, הרי דבש בעלמא מותר הוא, והרי נשתנה לדבר המותר, ובתור השתא אזלינן אלו דבריו, ודברי אלקים חיים המה א. ובספר מקור חיים [שם סק"ד] כתב שעכ"פ קושיא ראשונה דמג"א קשיא מאפרוח ביצת טריפה, מה צריך לומר משום דלכי מסרח וכו', תיפוק ליה שנשתנה לדבר המותר לאפרוח, אע"כ ליתיה לסברת חק יעקב. ואני אומר דליתיה לדבריו, דאדרבה ביצה גופיה היה להיות מותר, דהרי תרנגולת נשתנה לדבר היתר לביצה, אלא שגז"ה ציר טריפה אסורה חלבה וביצתה כמותה, ויעיין בחולין ס"ד ובתוס' שם [ד"ה שאם], והשתא שנתהפך הביצה ונעשה בשר כשהיה מתחילה פשיטא שאסור, וכי"ג אפרוח דבר המותר הוא ממין המותר הוא, אבל עכ"פ מבשר טריפה אתי, ואפשר שגם הוא יהיה טריפה כמו אמו, ואין זה כמו בשר שנעשה דבש, ודברי חק יעקב נכונים בסברא וטעם. גם מ"ש מג"א שם גבי דבש מאי איכא למימר, פי' דלא שייך מיסרח, נעלמה ממנו דברי הר"ן פרק אין מעמידין דפוס זולצבאך דף שמ"ו ריש ע"ב [ל"ט ע"ב], וכבר עמד בזה בספר שכה"ג [סי' רט"ז אות

[ט'] יע"ש א:

מ"מ כל זה איננו אלא בדבש תמרים או דבורים שהוא לח וגמס ומהפך בטבעו כל המתערב בתוכו, אבל בצוקר זה שאנו בו שהוא כמלח, ובספר הלק"ט [ח"א סי' רי"ח] מסתפק אם יוצאים בו במליחת קרבנות יע"ש, לא אאמין שיתהפך המתערב בו להעשות דבש וצוקר, כי ע"י בישול אינו מהפך, אלא בטבע ועצמותו, וזה לא שייך הכא. ע"כ הכובעות הנעשים במדינתנו בלי שמירה מחמץ הלילה להתירם:

(א) וכ"כ בשו"ת יו"ד סי' ע' ד"ה ועוד נראה, והוסיף גופך בכיאר דבריו, ושם בהערה צוינו שאר המקורות שהסכים מן עם הח"י, ע"ש.
(ב) ר"ל ואף כי.
(ג) וכ"כ בהגהות מרז על מג"א הנז'. ובחי' חולין נ"ה ע"א

זמח שהקשה מצלתו אש"ס דבכורות [ו' ע"ב] דמייתי מעשרה חריצי חלב, דאיכא למידחי לסתורה, ומ"ט לא מייתי מקרא שמואל ב' י"ז [כ"ט] חמאה וצאן ושפות בקר לאכול. דברי חכמה הם. גם כי יש לרחות דהרי המביאים היו נכרים שובי בן נחש וברזילי הגלעדי [שם כ"ז], ואפשר גם היו במחנה דוד משרתים נכרים והם אכלוהו, מיהו שינויא דחיקא לא משנינן. וי"ל ברווחא, דצריך להבין אהש"ס דבכורות גופיה דמייתי ממלחמה, והלא אפי' כתלי דחזירי אישתרי, כמ"ש רמב"ם רפ"ח ממלכים [ה"א], וצ"ל כתירון ש"ס חולין י"ז ע"א שלל של עכו"ם, דידהו לא אישתרי, והכא מישי שולח לשר האלף, ואסור לו, ושפיר פריך ש"ס. וא"כ לא הומ"ל מעובדא דדהע"ה דהיה שלל דכותים דהרי מברזילי ושובי הובא להם, והם הי' עיף ורעב במלחמה, והותר להם, ולק"מ. האמנם רמב"ן ס"ל דלא הותר כתלי דחזירי אלא במלחמת ז' עממים כמבואר בדבריו פרשת מטות בפסוק [ל"א כ"ג] וכל אשר לא יבוא באש, יע"ש סוף דבריו, ולדידיה י"ל כמ"ש מתחילה:

משה"ק סופר מפפד"מ

תשובה כג

שיל"ת, פ"כ נגדי ליום ב' מ"ז אלול תקצ"ו לפ"ק, שלום וכל טוב לידידי הרב המופלג המפואר כבוד מ"ה יודא ג"י בראוניבורג:

על נידון דברת רופאי מומחים האומרים היוצא → מפתח ביתו אליבא ריקנא ביום התענית דמו בנפשו בעידן ריתחא מגפת קאלרא ר"ל, ומסתפק מה יהיה ביום צומא רבה, ה' יסיר חרונו וירפא כל חולי עמו ישראל מהרה:

בתשו' דבר שמואל סי' ק"ז התיר בפשיטות לאשה בריאה מינקת אך בנה היה מסוכן לחלב אמו ואם תתענה תחלש ולא יהיה לה להניק ויסתכן הולד, התיר לה שלא להתענות, אע"פ שהיא עצמה בבריאותה, כדי להציל מספק פ"ג של הולד, ולא

ד"ה אמנם, ושם האריך בכיאר דברי הר"ן, ע"ש, וראה עוד תשובות רבי יעקב מליטא (בני ברק - תשכ"ט) סי' י"ב, מה שהשיב למרן בענין זה.
(ד) עיין תוס' כתובות כ"ד ע"ב ד"ה שאני.

8

ההוא עוסק במכירת כשר ההוא, וידוע כי זה אסור מטעם עושה סחורה בנבילות וטריפות, אי בעית אימא מן התורה, ואב"א מדרבנן, בין כך ובין כך מידי איסורא לא נפקא. והיות עיניו ראו כי הוא דוחק גדול וממש א"א זולת זה, הציע מעלת התלמיד שי' ההיתרים הנראים לו, א' מטעם שאינו רק אמירה לנכרי. והשני שהפועל נוטל שכרו מבני מעיים ועביד אדעתיה דנפשיה, כמבואר היתר זה בש"ע א"ע סי' ה' [סי"ד] לענין סירוס שמותר ליתן לגוי בהמה למחצית שכר אעפ"י שבודאי יסרסם דאדעתיה דנפשיה עביד, וה"נ דכוותיה. אלו דבריו, והאר"ך בדברים הראוים לו:

ואומר אם אמנם אין דעתי להתיר כי אם בתנאי שאכתוב בסוף דברי אי"ה, מ"מ לא אמנע מלהשתעשע בדבריו ויגדיל תורה ויאדיר. והנה מה שסיים דגוי אדעתיה דנפשיה עביד כיון שנהנה בבני מעיים, ומייתי ראייה מסירוס דמותר ליתן לגוי למחצית שכר. לא דמי אהודי כי עוכלא לדנא, דהתם אינו נותן הבהמה דוקא לסרסה למחצית שכר הסיירוס, אלא לכל מה שישכיר וירויח הגוי בבהמה בהתיירא יהיה למחצית, ואם אח"כ הגוי מסרסו להרבות שכרו מה לו לישראל בכך, אבל הכא אפי' יהיה למחצית שכר אבל עכ"פ כל שכרם אינו אלא להרויח באיסורא בנבילות, וע"ז עשו שותפות, וזה השותפות אסור, והוא מוכן לכל מבין ויודע:

איברא מ"ש דה"ל אמירה לנכרי, אי הוה נוגע בדין אמירה לנכרי היה מקום להקל, דאיבעיא לן בפרק הפועלים צ' ע"א אי אמירה לנכרי בשארי איסורים גזרו ביה רבנן או לא, ולהראב"ד דמייתי הרא"ש שם [סי' ו'] לא איפשטא איבעיא ולקולא, וכן פסק הרמב"ם פ"א מכלאים [ה"ג], ואמנם דעת הסמ"ג [לאוין קפ"ד] דלא איפשטא ולחומרא, וכן דעת השגות שם בפ"א מכלאים, ודעת הרא"ש שם דהאיבעיא איפשטא להדיא לחומרא מכל הני עובדא דמייתי תמן, וכן נראה דעת הרמב"ם פ"ג משכירות הלכה ג', ועל"מ סוף הל' שלוחים ושותפים, וכן דעתו לענין סירוס פי"ו מאיסורי ביאה [ה"ג] ע"ש. והנה לדעת הראב"ד שברא"ש דלא איפשטא ולקולא, דאמירה לנכרי איסור דרבנן

ספר הזכרון "מין החת"ם ובית מדרשו" [בני ברק - תשנ"ב] סי' ל"ז - מ"א, ע"ש, וע"ע שם לעיל סי' ל"ו בענין דעת מן באיסור אכילת יוה"כ אי הקפידא היא על הנאת מעיו גרידא או בצירוף הנאת גרונו.

הביא ראייה. והוא פשוט, דהרי אדם בריא אולם מחלל שבת עבור ספק חולה, אעפ"י שהוא בריא, ה"נ יאכל הבריא ביה"כ להציל הולד מספק פ"נ. מכש"כ שמותר לבריא לאכול מספק סכנת עצמו אעפ"י שהוא כעת בריא, אולם רק שהאוויר מעופש ויש לחוש פן תדבקהו הרעה ח"ו:

אמנם לפי לשון השאלה שהרופאים הזהירו מצאת פתח ביתו בתענית, משמע כשהם סגורין בביתם אין התענית מזיק להם, א"כ יתענו ויהיה סגורים ויתפללו ביחידות ולא יקראו בתורה, כי אין זה כדאי לדחות איסור כרת דאורייתא. אך אם המדמאים מסכימים שהתענית עצמו מזיק, וכמ"ש מג"א סי' תקע"ו סק"ב, אז ישערו הרופאים כמה שיעור לגימה שצריך האדם שיתחזק גופו וינצל מספק סכנה, ואותו שיעור קאפע או טע או מרק ישתה פחות פחות מכשיעור מלא לוגמיו, וישהה בין שתיה לשתיה כדי אכילת פרס, שהוא לכל היותר ט' מינוטין ולכה"פ ב' מינוטין, כאשר ביארנו בבירור במקום אחר א. וישהה רק הנאת מעיו ולא הנאת גרונו, היינו קאפע וטע בלי צוקר וחלב, ומרק בלי מתובל, ואם הי' אפשר שלא כדרך אכילתן היה טפי עדיף ג. וה' הרופא חנם הרופא נאמן יסיר מכם ומכל חולי ישראל כל מיני מחלה, ויכתבו ויחתמו לאלתר לחיים טובים ארוכים ומתוקנים:

הכ"ד א"נ:

משה"ק סופר מפפ"מ

תשובה כד

שיל"ת, פ"ב יום א' ט' שבט תקע"ד לפ"ק, שלום וכ"ט לירידי תלמידי הותיק מלא עתיק הרוץ ושגון המופלג הרבני מו"ה יחושע פאלק נ"י:

נועם יקרת מכתבו הגיעני, ושאלתו שאלת חכם שכמותו אודות היהודים שבסביבות גלילות ההמה שיש להם בית מטבחים, ולפעמים בשעת הדחק לבשר ואין השוחט בגמצא, והערלים מבקשים תפקידם, אומרים לנכרי לנחור בהמות שלהם, והפועל

(א) לעיל סי' ט"ז ר"ה ע"כ.

(ב) בענין חומרא זו שהחמיר מן יש מו"מ ארוך בבאיור דעתו, וכן בבאיור דעתם של כמה מן הפוסקים בדורות שלפנינו שנקטו כמו כן, והחולקים בזה, בספר שביבי אש הנדפס עם

ספר
תהלה לדיוד

הוצאת

כולל

חרושים ברברי השוע מח' אורח חיים

אשר ינעתי ומצאתי חל בקוצר שכל ודלות הבנתי דינים סחודשם
ומפיקות וצע בלשונות תפוסקים ראשונים ואחרונים אשר מימיהם
אנו שותים ומפידים אנו חיים:

ספני

דוד בד ישראל צבי זל אורטינבערג.

אוצר החכמה

המאיר לשלם כל יאיד עינינו באור תורתו חק' אר צח ומנוחה אוד אמת לעק

ברדימשוב

בדפוס של יעקב שעפטיילני

דבא אומר שא"ל נראה דהיינו אף שאין יודעין ומכירין
 באותו חולה שהוא ממתין אין מתללין. ולא דמי לילודת הוה
 ג' דאף בזמנה אינה לריכה ומכרות' אינם יודעות מתללין
 לדעת הרמב"ן ז"ל לפי' הב"ח עכ"ל ש"ל סק"ד דהתם כיון
 שהדברים שטושין לחי' בתול יודעים
 הם ה"ה בחוקת מסוכנת לשעתה
 לגבי מלאכה זו. ומ"ש הרמב"ן ז"ל
 דרופא אומר שא"ל לאלתר' גם כזה
 סגי ברופא במכיר את החולי. אבל
 הרב ז"ל בס"ד כתב לו הבק. ועמ"ש
 לקמן סי' ס"ל ס"ק ה': (ו) לו שיעש'
 אלל' ח' מהם ס"ג. ע"י בע"ש
 סק"ד כלומר חפילו ח' מהם אומר
 שא"ל כיון שא' מהם אומר שצריך
 מתללין על ידו ע"כ. והנה
 בתולה אומר צריך פשוט לחפילו
 רופא מומחה איש גלגן
 להכחשו דלכ יודע מ"ל. אבל
 בתולה אומר ה"ל ורופא אומר
 לריד. לריד לדעת ה' דוקא בעיני

ואין מתללין עליו שבת עד שיאמר אחר
 מהם שהוא צריך להילול (ו) או שיעשה אצל
 אחר מהם בבגה נפימות:
 ך מכה שעל זב דוד וגב הרגל וכן מי שבלע
 עלוקה וכן מי שישעו כלב שופה או אחר
 מוחלי עפר וחסותים אפילו ספק אם טיית
 אם לא דרי הם (ו) במכה של חלד:
 ן מוחליין שבת על כל מכה שנעשית
 מחמת בריה ועל עוזין הבא בפי הטבעת
 ועל סימבוא והוא הנקרא (ט) פלוגקרו ב"ע"ז
 ועד מי שיש בו (י) קדחת חם ביותר או (יא)
 עם סימור:

אבל גם מזה מוכח דאין חילוק בין מכה של חלל לשעת
 הסכנה וכברי הגמ' אין סותרין זל"ו: (ט) פלוגקרו כתב
 בס' שע"ש ר"ד ע"ג. ש"ל פ"ד ק"ל דהיינו טעם ריק בלשון
 טלין ע"כ. ובאמת יש ממין זה הנקרא קרי"ג בלאקל' שהיא
 מכה מסוכנת מאוד. אבל לא
 כפתם. (י) קדחת חם ביותר.
 ככ"י י"ד סס' קל"ד הביא
 בשם שו"ת הרשב"א ז"ל וז"ל
 כל מי שכן נוי שיש לו קדחת
 למסוכן דהאי אישתא לנזירתא
 כשעת הסכנה דמי זה טעות
 ושיטת גמור שרוב העולם
 מוקדחת כל הרופאים הבקיין
 דמי' לתת לחיים ולא
 לנזוכנים ואשתא לנזירתא
 מאן פריש לן שהוא חולי של
 קדחה ורש"י ז"ל לא פריש
 חולי של קדחת אלא חולי אחר
 ועוד דלמא ליטנא בתרא עיקר
 דה"ל מדי דרך האחרון ק"א

עבדינא דאלמא אישתא למירתא לאו כשעת הסכנה דמי ע"כ.
 ואל זה רמז הנז"ל בס"ק ח'. והנה מ"ש הרשב"א ז"ל דרש"י
 ז"ל לא פריש חולי של קדחת אלא חולי אחר. ג"כ רש"י ז"ל חקמא
 בפסחים שם כתב שקורין מלוי"י ובפי' התורה דברים כ"ח
 כ"ב פי' קדחת ג"כ שקורין מלוי"י והיא חמה מאוד ע"כ
 וזה אישתא למירתא דאישתא היא חמומת וגם למירתא היא
 חמומת כמ"ש רש"י ז"ל א"כ אישתא למירתא היא חם ביותר
 וכמ"ש הב"י והייט קדחת. ומ"ש הרשב"א ז"ל דלמא ליטנא
 בתרא עיקר חזין דהיי"ק ז"ל ש' ש"ש והרמב"ם והרא"ש
 ז"ל פסקו כל"ק וכדאומר רשב"א בשם ר"י בע"ז שם.
 ג"כ ולכן לא אדע ויה שלא רב"ד וזן הב"י שם על דברי הקמב
 הרשב"א ז"ל. ועכ"פ לדינא פסק דבעי חם ביותר. וכמ"ש
 דרש"י ז"ל בפי' התורה כתב ג"כ חמה מאוד. ולכן חניי
 מבין מה שהולך המ"א ס"ק ח' לביא מנ"י בוי"ד דקדחת
 אין בו סכנה. והוא מבוחר ככאן דבעינן חם ביותר. אבל
 לל"ד השיעור מחם ביותר ול"ע: (יא) עם סימור עט"ז שאין
 זה בקדחה האלו עתה שידוע שאין זה ס"ג ויחללו קר
 וכופו חם ע"כ וכפי' הגר"ה הייט וועק"סל פיב"ע"ר. וזה לא
 נקרא אישתא למירתא אלא אישתא חם יומא בשבת ס"ז
 ע"כ. וכפי' הנראה בזה הקדחת מיירי האו"ה שהביא הא"ר
 סק"ד שלא התיר להקין אלא ע"י עכו"ם. וע"י עכו"ם שרי
 אף לדעת המ"א דחובל לרפואה חייב והוי אמירה לעכו"ם
 במלאכה דאורייתא מ"מ קדחת פשע הוי חולי הטולל כל
 הגוף וכ"כ בע"ש שם. ומ"ש הבאה"ט צסק"ג בשם השב"י
 דיטל

מומחה לו אף במכיר את החולי כג' וית' ח"ה בס"ק י"ד וחילוק
 יש בין רופא לחול' דברופא מסופק הוי ספק פ"ג ובחולה מסופק
 לא. עוד פי' העו"ש דשיעשה אלל' ח' מהם ס"ג הייט אג"פ
 שלא אמר שצדדי ימות אלא אומר אם לא יעשה לו הרפואה
 יכבד עליו החולי ויסתכן ע"כ. וע"י במ"א סי' תרי"ח סק"ב
 וע"י בלקוני שו"ת ח"ס סי' כ"ג דחפילו לבריח אולם אם יש
 לחש שיטא לידי סכנה אם לא יאכל ביוה"כ צריך לחטל
 ע"ש. וה"ה לחטל שבת והוא דבר פשוט מאוד. (ו) דמכה
 של חלל. וגב היר וגב הרגל אמרין בשבת דק"ט ע"א
 ובע"ז כ"ח ע"א דמכה של חלל דמי אבל מי שבה לעלוקה
 ומי שנטש כ"ש לא אמרו בגמ' דמכה של חלל דמי. וע"כ
 דאמח' לא ס"ל כמ"ש הב"ח דדוקא במכה של חלל כרוב
 הרמב"ן ז"ל והגור דבתולה או רופא אומר שא"ל אין מתללין
 כמ"ש בסק"ה. אבל בתולה שהעידו בגמ' דיש סכנה כגומא
 לפדינא אין שומעין לחולה או לרופא דכבר מקובל ביד
 האגאים דס"ג הוא ע"כ. והב"ח חזין דהאמ' השוה אותן
 וכ"ז מולא הביא האמ' הא דלפדינא: (ח) מתללין שבת.
 עכמ"ל סק"ב שכתב דמשמע כל מה שמוכר בס' זה והוא
 תעמרה אף שחולה או רופא אומרים ח"ל אין שומעין להם
 כמ"ש הב"ח לפדינא ע"ש וכבר נח' בס"ק הקודם דפי
 הגמ' הגר"ה האמ' לא ס"ל כהב"ח. והנה קדחת שמוכר בס"ס
 זה כתב הרמב"ם ז"ל בפ"ב ה"ה דמכה של חלל דמי. וכו'
 בגמ' ע"ז כ"ח ע"א והאמ' השוה אותן ואמח' דבפסחים
 כ"ה ע"כ לאורין דכשעת הסכנה דמי והב"י לין לשם

ס פ ר

ערוך השלחן

על אורח חיים הלכות שבת עירובין ראש חודש

בו יבואר כל הדינים והלכות הכתובים בש"ע או"ח מסימן רמ"ב עד סימן תכ"ט עם כל הדינים המפורטים בספרי האחרונים וכל דין ודין בארתי במקומו במעמו בעזה"י עפ"י הצעות וראיות מגדולי הפוסקים. והכל בלשון צח וקל ובסדר נכון כאשר תחוינה מישרים הלומד בפנים הספר.

ס מ נ י

יחיאל מיכל בהרב ר' אהרן הלוי עפשטיין החונה בק' נאווהרדק בעה"ט ספרי ערוך השלחן על או"ח ויו"ד וח"מ ואה"ע וס' איר לישרים על ספר הישר לר"ת ז"ל.

ורשה
תרס"ח

הלל ומחללין את השבת דמנה במקום זה קשה ומסוכן לכל הגוף :

→ **כז** וכן מי שנשכו כרב שומה או אחד מזוחלי עפר הממיתים אפילו ספק אם ממת אם לא וכן

בכלב שומה ספק ה"ז כמבה של הלל וכן מחללין שבת על כל מכה שנעשית מחמת ברזל בחזק ההבאה על איוה מקום מהגוף ויש מי שמסתפק אי בעינן דוקא בכח או אפילו שלא בכח. ויגרע"ל ולי גראה דוקא בכח דלשון הגמ' ועמ"ס כ"ח. וכן הוא האי פדעתא סכנתא היא וכו' ופירש"י פצע מבת חרב ע"ש והתרגום על פצע תחת פצע תירגם פירעא חלף פירעא ועל פסוק דמפיץ וחרב וחקן שנון במשלי וכו' פי' פירעא וסיפא ומפץ הוא קורנם גדול המכה בכח ומדקרו לה חז"ל פדעתא ש"מ שהוא בכח וכן על שוחין הבא בפי הטבעת וזה סכנה ומחללין עליה שבת ועל סיטמא והוא הנקרא פלונקרא בלע"ז ואינו יודע מה זה ועל מי שיש בו קדחת הם ביותר או עם סימור שקורין שוידעריץ שהקרייות והחמימות בא בפעם אחת מחללין שבת לאפוקי סתם קדחת שמתחלה בא הקרייות ואח"כ החמימות אין בזה סכנה ודינה כחולה שאין בו סכנה וכן מי שאחזו דם מקיון אותו אף ע"י ישראל דסכנה הוא אפילו הולך על רגליו ואפילו ביום הראשון מפני הסכנה ואם אחזו דם במקצת וניכר שהוא מיחוש בעלמא אסור לו שום רפואה עד הערב אא"כ הרופא אומר צריך ודע כי החולה המוטל בממה בחמימות הוי חולה שיש בו סכנה שידוע שעד הויעה עומד בסכנה וגם אח"כ עד שיקום ממפתו הוי חולה ואם כפי הראות עדיין לא נשדמה זיעתו הוי כיש בו סכנה :

כז אע"פ שנתבאר דעל סכנת אבר אין מחללין את השבת באיסור דאורייתא ע"י ישראל מ"מ עין שמרדה והיינו שחושש בשתי עיניו או אפילו בעין אחת ויש ציר בהעין או שהיו שותתת ממנו דמעות מחמת הכאב או שהיו שותתת דם או שהיו בה רירא והוא בהתחלת המחלה או באמצעה מחללין עליו את השבת לפי ששורייקי דעינא תלוי בלב והוי הסכנה להלב לאפוקי אם כל אלו הם בסוף המחלה אין בזה סכנה ע"י אלו הסימנים וכו"ש ליתן רפואה שתנביר אור עיניו דודאי אסור בשבת אמנם כשרופא אומר שהוא מסוכן כבר נתבאר דמחללין :

אם

הלל ומחללין את השבת וכו"ש מחלה שנקראת בגמ' [ס] צפירנא שמתחלת בפה ונומרת בבני מעים והסימן כשנותן דבר לתוך פיו יוצא דם מבין השיניים והיא מחלה המסוכנת :

כח וכבר נתבאר דמיחוש בעלמא אינו כלום וזה שכתב רבינו הרמ"א בסעיף ג' מיהו מי שחושש בשיניו ומצמער עליו להוציאו אומר לא"י להוציאו עכ"ל וזה כשעל ידו הסאב נחלה כל הגוף ומג"ז מק"ג ומ"מ אינו בנדר סכנה כגון שאין הכאב חזק מאד ודינו כאין בו סכנה דמותר ע"י א"י אבל לא ע"י ישראל דעקירת שן הוה אב מלאכה דעוקר דבר מגידולו ויש שאוסר גם ע"י א"י מפני שהוא צריך לפתוח פיו והוה מסייע וכבר כתבנו בסעיף ד' שאינו כן ומותר ע"ש :

כט וכל מכה של חלל א"צ אומר כמ"ש ואפילו אין שם בקיאים ואפילו אין החולה אומר כלום ואפילו אינו מוטל בממה בתמידיות ועושים לו כל מה שעושים לזה בחול ואפילו אם במניעת הדבר שיעשו לו לא יבא ע"י לדי סכנה מ"מ עושים כפי הרגילות בחול ומ"מ אבל מרש"י משמע דדוקא כשהרפואה מצילתו מידי הסכנה ובלעדה ישאר בסכנה מותר לישראל לחלל שבת אבל בלא זה אין לחלל שבת באיסור דאורייתא וכן נכון ליוהר בזה אמנם אם יודעים ומכירים כאותה חולי שיוכל להמתין ואינו כהברח ברנע זו לרפואה זו שצריכה חילול שבת ויכול להמתין עד הלילה אסור לחלל עליו אע"פ שהיא מכה של חלל ולכן הגונה מלבו שהוא מסוכן ורפואתו רשתת חלב אין מחללין עליו שבת באיסור דאורייתא כמו לחלוב בעצמו בשבת מפני דזה ידוע דבשביל העדר שתייה פעם אחת לא יהיה מסוכן כן פסקו הראשונים ומכ"ן במלתמות פכ"ז ורמב"ם נכחמות ס"ל :

כה ומכה שאינה של חלל נשאלין בבקי ובחולה ואין מחללין עליו שבת עד שיאמר אחד מהן שהוא צריך לחילול שבת או שיאמר אחד מהם שעכ"פ יש בזה ספק נפשות שדוחה ג"כ את השבת אבל בלא"ה אסור לחלל עליו את השבת דסתמא כל מכה שעל הגוף מבחוץ אין בה סכנת נפשות אא"כ יאמרו שיש בה סכנת נפשות ואמרו חז"ל וסתת ק"ט : דמכה שעל גב היד וגב הרגל והיינו היד והרגל שאחרי האצבעות בצד של הצפרנים ה"ז כמכה של

בעוה"ת

ספר

שאלות ותשובות
עיר החכם
משנה שכיר

יורה דעה

בירורי הלכות וחידושי סוגיות

מאת הגאון הקדוש עמוד ההוראה

רבי ישכר שלמה טייכטאל זצוק"ל הי"ד
 ראב"ד ור"מ דק"ק פישטיאן – סלובקיה

יו"ל מכי"ק – אוד מוצל מאש

ע"י בן המחבר שליט"א

הועד להוצאת כתבי המחבר ולהנצחת רבני קדושי השואה הי"ד
 עיה"ק ירושלים תובכ"א
 שנת תנש"א

מסכת בבא מציעא

דע"כ לא מני מיירי בקדרה דאי בקדרה ע"כ צריך לומר דמיירי נס' עם הכחל וקמ"ל דהכחל מן המנין דאי לא אמאי הקינה אסור, וא"כ קשה לרז נחמן למה ליה למימר דהכחל מן המנין דהא כבר שמעינן מהך ברייתא, וע"כ דרז נחמן קסבר דהך ברייתא מיירי לללי ומשו"ה הוצרך לאשמעינן לעיל דהכחל מן המנין, וא"כ שפיר פריך מקמני שזישלו דיעבד אין וכו', ולפי"ז מחורז נמי קושית מהר"ם

מלובלין איך מייתי ראי' מהא דלמא מיירי בקדרה ובאוסן דאיכא ס', דזה אינו דהך גמרא דהכא פשיטא ליה דהברייתא לא מיירי בקדרה דא"כ לא הוי צריך לרז נחמן למימר הכחל מן המנין דכבר שמעינן מהך ברייתא דע"כ דהך ברייתא מיירי רק לללי, וא"כ שפיר מייתי ראי' מהך ברייתא ולק"מ ודו"ק.

מסכת בבא מציעא

סימן צו

חלב עכו"ם לחולה שאב"ם

יראה בנחמה בעיר ה' שמה כבוד ידיר נפשי הרב הה"ג ב"ר במורה ישראל וועלץ נ"י אב"ד דק' סיניא וכעת עומד ומיטיב בעיר הבירה בודאפעסט יצ"ו.

אחדש"ה נאהבה אודיעו כי יקרתו לנכון הגיעני.

ועל דבר אשר שאל דבנר השאלה שאל לפניו נאחד שחושש בגרונו ויש לו כאב וגם נראה צו מראה אדמדם היינו שהוא "ענטזינדען" [=דלקת ריאות], והרופא אמר שיסע למרחץ ולשחות מי מעין מעורב עם חלב איזה פעמים ביום, וחלב כשר אין למצוא שם. ונפשו בשאלתו אם מותר לו לשחות חלב עכו"ם, אם יש לדונו לחולה שיש בו סכנה, או כיון שהולך על משענת נידון לחולה שאין בו סכנה ויש להחמיר ולאסור לו אפילו איסורי דרבנן לאכול ולשחות כמבואר ברמ"א יו"ד סי' קנ"ה [ס"ג] עכ"ד.

הנה אם יש להחמיר איסורי דרבנן לחולה שאין בו סכנה כבר האריכו בו קדמונים ואחרונים כמבואר בספרים כמו שמונאים גדרי תשובה סי' קנ"ה, וכאשר הביאם גם מעלתו במכתבו, ומה אני להכריע בזה.

אך בנדון שאלתינו לית דין צריך בושש, דכבר ידוע דכאב בגרון ומה גם היכא דכבר ניכר איזה מראה אדמדם היינו שהוא ענטזינדען ויש להכיר "הענטזינדען", קרוב הדבר דאם לא יעסוק ברפואה יסתכן ח"ו, ובנחמת הוא משנה מפורשת החושש בגרונו וכו' מפני שהוא ספק נפשות ולהקל, יומא פ"ג [ע"א], ועיי"ש שם פירוש המשנה להרמב"ם ודו"ק. ועיין בהלכות קטנות ח"ב סימן יו"ד שכתב דמכה של חלב שאמרו חז"ל [ע"ז כה, א] לחלל עליו שנת לאו דוקא מכה, אלא כל כאב חזק שיש לסכן בו מקרי מכה של חלב עיי"ש.

ובאמת זה רבות נשנים נסתפקתי צדין שהותרו מאכלות אסורות לחולה שיש בו סכנה, איך הדין שכעת עודנו אינו סכנה ורק אם ייח מלעסוק ברפואה יסתכן, אם יש להחמיר לו מאכלות אסורות באופן דאין לו להחמיק ברפואה וזולת אם יאכל מאכלות אסורות. כי נשאלתי מאחד שבתו נחלתה ר"ל במחלת הגערווייזטאט והרופאים אמרו אם לא תכנס בסאנאטאריאס המחוקק לזה קבלה מחלה מסוכנת, והסאנאטאריאס הוא קצת רחוק מווייטן ואין להביא לשם מאכלות כשרות, ונשאלתי אם שרי ליטן את בתו לתוך בית החולים הנ"ל. והשנתי כיון דאי אפשר בלא זה והרופאים אמרו דמוכל להסתכן, תידון על שם סופה דהוי בכלל ספק סכנת נפשות דקיי"ל להקל, דבכל רגע ורגע יש להסתפק אולי כבר התל מעשה הסכנה.

ויש להביא פמוכין לזה מדיני טריפות [יו"ד סי' מ'] [וכן יש לדייק זאת מתוס' שנת דף קכ"ח סוף ע"ב [ד"ה קא] עיי"ש ודו"ק] דהיכא דכבר התחיל מעשה הטריפות אף שכעת עוד לא נטרף נידון על שם סופה ועריפה. עיין מהר"ם שיק יו"ד סי' ס"ה [ד"ה וגדולה] בשם הב"י [שם] ותבואות שור [סק"ה] דאין להטריף על שם סופה אלא א"כ יש כאן עתה התחלת חולשה וחולי, וכן הוא בפלתי שם [סק"ג]. ובה מיושב קושית הרי"ם בחולין ריש פרק אלו טריפות [מב, א] דהקשה מנא הא מילתא דאמרו רבנן דכל שסופו לינקוב כנקוב דמי הא בכל דוכתי לא קיי"ל כר"ש [צ"ק ע, ב] דכל העומד לזרוק כזרוק דמי, יעיי"ש מה שחירך בזה. ובהנ"ל אחי שפיר ולק"מ, דדוקא דהיכא דלא התחיל כלל מעשה הענין לא קיי"ל כר"ש דכעשה דמי, משא"כ היכא דכבר התחיל המעשה לכ"ע כעשה דמי, ומשום הכי דוקא כשהתחיל מעשה הטריף אמרינן כטריף דמי אחי שפיר ולק"מ. [שוב מנאחי נחחס סופר חיו"ד סי' מ']

15

באז בו ישאל על נדרו או ילוה מענית ופורע עיי"ש. והשתא לדברי הדגול מרבצה דגם מי שנהג מענית צה"צ אוכל קעודת מצוה או משום מיחוש פעם אחת ואח"כ חוזר למנהגו ואין צריך התרה, א"כ גם הכא גבי ערב חשעה באז למה יטרך שאלה כיון דאינו חוזר ממנהגו ורק עתה אוכל משום המענית לבד, ול"ע ומצוה ליישב דברי רבן של ישראל כמוהו. [ועיין בקול אריה יו"ד סי' ס"ו שנקט דברי הדגול מרבצה להלכה וכן הביא שם בשם יד שאלו יעיי"ש].

עכ"פ בנדון דידן שפיר שרי מטעמא דמתבחי לעיל, ואם אפשר פחות פחות מרביעית מה טוב, דראיתי בשם הגהות חכמה שלמה שהתיר אפילו באיסורי דאורייתא לחולה שאין בו סכנה בחצי שיעור, כן הביא משמו הדרכי תשובה בס' קני"ה [ס"ק י"ח], וא"כ גם כאן אם יאכל רביעית בפעם אחת מהתערובות מים עם חלב א"כ יהי חצי שיעור מדרבנן, ובתערובות יש ג"כ דעת הר"ש* [טבול יוס פ"ב מ"ג] ומהרש"א [פסחים מד, א, ד"ה ולענין] דחצי שיעור ע"י תערובות מותר, ואף אם מתבשל ביתד, דהא קי"ל [יו"ד סי' ל"ב סעי' ד' בהג"ה] דלח בלח לא אמרינן חתיכה נעשית וצילה אף אם אי אפשר ברביעית ג"כ יש להתיר לפע"ד.

ואגב אומר מילתא דכבר רחש לצי לעורר בדבר שכתב מקומות טהגים להקל בחמאה של עכו"ם כמבואר בשו"ע [סי' קט"ו ס"ג] עיי"ש, ונראה לי דבזמן הזה יש לחשוש לחומרא לכ"ע, דכל ההיתר צוה הוא משום דחלב טמא אינו מקפה כמבואר בפוסקים, וגם סומכים על הרדב"ו ופרי חדש דבארצינו גם הגויס אינם חולצים בהמה טמאה. והנה עיין בספר שו"ת יד שלום להגאון הקדוש מזאבנא שדפס בהשתדלותי בשנת תרע"א בס' ל"ב שביאר ענין איסור דחלב שחלבו עכו"ם בני ישראל באורך, והביא שם שבזמנינו נופל הסימן דחלב אינו מקפה, דהמליאו מכונות לזה שעושים גם מחלב סוסיא חמאה, וכאשר עיניו ראו מכונה כזו שהעמיד שררה אחד סמוך לו שעשה חמאה גם מחלב סוסיה, ומה שאמרו חז"ל [ע"ז לה, ב] חלב טמא אינו מקפה זה דוקא מ"ז ע"ז על ידי מכונה שפיר נקפה, א"כ נפל היתר זה. וגם ההיתר שני בזמנינו אף הגויס אינם חולצים בהמות טמאות נפלה, דהרי ראה בעלמו דעשו חמאה מחלב סוסיה, הרי דהשררה הנ"ל עשה חמאה מחלב טמא, א"כ עכשיו שעושים החמאה ע"י מכונה שפיר יש לחשוש דהיא מבהמה טמאה, ומצוה לפרסם ודו"ק.

ובחזור לשאלתינו, ואחר החיפוש מלאמי בספר מנחת שבת הנ"ל בשיירי מנחה סי' צ"א סק"א דהביא שם כל שאלתו וכתב דהחושש בזרוע כו' ואם יש לו כאז ובפרט

* א"ה: הר"ש שם מסיק לנסוף דיש איסור בחצי שיעור.

רנ"ו שכתב באמצע דבריו [ד"ה אך כ"ז] וזה לשונו, ודומה לכל העמיד לטרוף כטרוף דמי, משום דכבר החל הנגף המכה שפוער והולך עד שעמיד להטרוף עכ"ל, והן הן דבריו].

← וא"כ גם הכא היכא דכבר החמיל החולשה דיכול להביא לידי סכנה נידון על שם סופה ויש להחיר לה מאכלות אסורות אם אי אפשר זולת זה. ואח"כ מלאמי בהגהות חכמה שלמה לאו"ח סי' שכ"ח [סמ"ו] שהתיר בכיוצא בזה לאכול מאכלות אסורות עיי"ש. כמו כן בנדון דידן אם יאמר הרופא דאם לא יעסוק ברפואה יוכל לסכן פשיטא ופשיטא דהותר לו מאכלות אסורות, איש לעיין בחוס' כחובות דף ס' ע"א ד"ה גונח ונ"ע]. ואח"כ מלאמי בחתם סופר חלק ששי סי' כ"ג דאפילו צריא אולם אם יש לחוש שיבא לידי סכנה אם לא יאכל ביום הכיפורים, דשרי לאכול, ומלאמי בספר מנחת שבת סי' ל"ב סק"ו שהביא בשם ספר תהלה לדוד [סי' שכ"ח סק"ו] שכתב וה"ה לחילול שבת. ואני אומר דה"ה למאכלות אסורות יש לדון כן. ומה גם באיסור חלב שחלבו עכו"ם דכבר הוכיח הש"ך [יו"ד] בס' קי"ח [סק"ח] דאין צו דררא דאורייתא רק איסור דרבנן, ויש כמה שיטות דהתירו איסורי דרבנן אפילו לחולה שאין בו סכנה, כודאי יש לסמוך עליהם בנדון דידן.

← וראיתי מה שכתב הדרגני"י מרבינו החתם סופר בס' ק"ו צו"ד שכתב דאף לשיטת הרדב"ו [ח"ד סי' ע"ה] ופרי חדש [יו"ד סי' קט"ו סק"ו] דחלב לא נאסר בזמנינו, מ"מ אנו שנוהגין לאסור כבר קיבלנו מנהג אבותינו כדעת האוסרים, שוב הוי עלינו באיסור נדר וגם אין לו התרה עיי"ש. י"ל דאי משום זה לא איכפת לן בנדון עפ"י מה שהעלה הדגול מרבצה צו"ד סי' רי"ד [סק"ב] דהיכא דאינו חוזר ממנהגו לגמרי לעולם אלא שעשה משום חיה מיחוש רוצה לאכול היום ולעמיד שוב חוזר למנהגו אינו צריך התרה עיי"ש. א"כ כמו כן הכא דאינו רוצה לעבור על הקבלה לעולם רק עתה שיש לו מיחוש הנ"ל רוצה לשמות החלב ואח"כ יחזור למנהגו, שוב אין שייך התרה ואינו עובר על הנדר, א"כ פשיטא דבשעת רפואה יש לסמוך על הרדב"ו ופרי חדש דגם אליבא דהתחם סופר אין איסור בכיוצא בזה. ויש ספק ספיקא להתיר, ספק כשיטות דמתירין כל איסורי דרבנן לחולה שאין בו סכנה, ואח"ל כשיטות האוסרין ספק כרדב"ו ופרי"ת דחלב לא נאסר בזמנינו, ואף אח"ל דנאסר מטעם נדר בחתם סופר מ"מ בנדון דידן גם לדעת החתם סופר מותר וכדברי הדגול מרבצה הנ"ל.

ובאמת זה רבות בשנים העירומי על הדגול מרבצה הנ"ל מאו"ח סי' תקנ"ב סעי' י"א דמבואר שם מי שקבל עליו מענית בה"ב כל ימות השנה ואירע ערב פשעה

16

יש בהטלת סם לפיו עד שנותן טעם מפני שהוא סכנת נפשות עכ"ד. ונראה דהיינו אפילו באופן דלרריך להביאו ד' אמות ברשות הרבים או בהכנסה מרשות הרבים לרשות היחיד ודו"ק.

ומצאתי ביד דוד יומא דף פ"ב [ע"א ד"ה רש"י אין] שכתב בזה"ל, וכי כל דברים שאנו מחירין מפני הסכנה נריכה להיות הסכנה חיקף, אפילו בשביל אחר כמה שנים מחירין עכשיו, והכי אמרינן לקמן כו' עיי"ש ודו"ק. עיין במאסף שנה י"ח כרך א' סי' ל"ג סי' נ"א סי' ע"ג, כרך ב' סי' י"ב י"ד סי' ע"ד בשאלה כיוצא בו בחולה שיש בו סכנה עיי"ש.

מראה אדמדם ישאל חיקף לרופא כי זה חשש סכנה, עיי"ש שהביא בן בשם האחרונים, א"כ פשיטא דשרי ליה לשמות חלב עכו"ם אם אין לו כשר, וזה ברור ופשוט בס"ד.

ג' ואחזקן תרפ"ה לפ"ק פישטיאן י"ו

נאם ידדו אוהבו לנצח
הק' ישכר שלמה טייכטהאל

L

נ.ב.

אגב אומר הגליון מהרש"א ביומא פ"ג [ע"א] חמה מה שאמרו במשנה מטילין סם בפיו אפילו בשנת מפני שהוא ספק נפשות, וכתב בזה"ל, איני מבין מה איסור תורה

אסור התורה
בפ"ק פ"ג

בעזה"ת

ספר

שאלות ותשובות

שבט הלוי

חלק שלישי

תשובות ובירורים
בארבעה חלקי שולחן ערוך

✳

זכני השם הטוב בחסדו וטובו עלינו

שמואל הלוי ואזנר

רב אביד דעיה"ק

זכרון מאיר - בני ברק

וריש מתיבתא דישיבת חכמי לובלין

מהדורא שלישית בתוספת הערות והשמטות, תיקונים וציונים רבים

שנת תשס"ב לפ"ק

סכ"ח, המפנים מורסא וכו'. ואם הפיכה כדי להזיזא לוחה הי"ז מותר. העעם דהו"ל מלשאל"ג והאיסור דרבנן מותר משום לערל, ונשאלתי דיקשה מהו להפוסקים לעיל בס"ז דלא מחירין שבות דרבנן משום חולה ש"כ"ס ומכל שכן משום לערל, ושז ראייתי בבית מאיר סל"ז הקשה כן וכי דרך אפשר לשבות זה. דמלמכה שאל"ג קול זולת גבי כיצוי יט"ט, ודבריו הקדושים לא הבנתי דלדבריה דהא כבר כתב הר"ן דמלמכה שאל"ג חומר משאר איסורים דרבנן, ואע"ג דהותר דרבנן משום כבוד הכריות אל"ג לא הותר, עיין ברין פרק המניע בסוגיה מו"ל המה, ולכאורה נראה במפנים מורסא דהי להם טעם להחיר יותר כיון ולער זה שכיח טובא, ועדיין ל"ט.

סל"ז, כל האוכלים וכו' וכל שאינו מאכל בריאים אסור לאכלו. הכלל דאיכא גי' חילוקים, דבמינהש אסור כיון שאינו מאכל בריאים, ובצריא גמור ג"כ טועה המג"א להחמיר, ובחולה שאין בו סכנה, הרמ"א מקיל וכו"ז מחמיר מאד דאפילו ט"י גוי אסור, ולהבנתו צ"ב ע"י גוי עכ"פ מותר, ובצ"ב מצויא בשם בית מאיר להקל אמנם בציהור כלכה מצויא כמה ראשונים להחמיר, אלא שכי' שאין בדינו למחות ציד העקילין, ומשמע מה דיש מקום עכ"פ להחמיר באינו מאכל בריאים לרפואה, ומכ"כ בצדורים שחס של רפואה מצדקת.

ובאמת איכא ענה פשוטה בזה ע"פ מש"כ בשיטה מקובצת ברכות ל"ח ע"א והוצא גם צ"ב דע"ה כאן דהיכי דכרפואה בחפירות מאכל אחר ומאכל האחר הוא העיקר שאין בו חשש אי"כ אפשר לקחת הכדורים בחפירות מאכל שבת, ואין זה מדין אזלין בחר רובא, אלא דצ"כ"ג לא גזרו. ויש להחיר ולצרף זה במקום נרדף. ע"ע ח"ח ס"י פ"ב.

סמ"ב, ואסור לדחוק כרכו של חינוק להזיזא הרע. לכאורה קשה למש"כ רמ"א לעיל ס"י, דקטן דינו כחולה שא"כ לישרי הכא עכ"פ דרך שינוי, ושז"ר צ"ב שהלה לדוד כאן עמד בזה, וכי דדוקא נרכי אכילה קטן מדויס כחולה שא"כ לא שאר נרכיו, איברא לשון הרמ"א לעיל דסחם נרכי קטן כחולה שא"כ דמי משמע בכל נרכיו אומר כן, ואולי הוצ"ח. הרעי קיס להו דאינו בגדר זה, ועדיין ל"ט.

סמ"ח, אסור להניח וכו'. עיין מג"א ס"ק כ"ג מה שכי' לענין הנחת עלוקה דהו"ל כעושה מעשה, ועיין אבן העזר מש"כ לחלוק על מג"א, ועיין מש"כ צעניי צ"ב שצט הלוי ארי"ח סימן מ"ז.

סימן שכ"ט ע"ע ח"ח ס"י פ"ד
 ד"ס"א, ויבא לידי סכנה, עיין מג"א דאפילו אפשר להזיזם דרך ר"ח מותר לכבות, ולענין ר"ח צ"כ"ז ע"פ מש"כ השו"ע סימן שמי"ה דאין לנו

והפוסקים דברו רק ממקרה ולא ימלט שיחוספו עוד איסורים כגון עקירה והנחה מיד הוכרי, ואם יש צד עליון תהנה קלח, וצעיקר הדבר יש להפיש דרכים אחרים ולא לצנות מלות קדוש שחריה על היתרים דחוקים, מכ"כ כבר כתבתי כי חלילה לי להורות במקום אחרים. כרינו דו"ש בלמכה גמורה, ידידך.

סימן לו

הערות לדינא באר"ח ס"י שכ"ח, שכ"ט, ש"ל:

במג"א ס"ק א', ועיין צו"ד סכ"י קנ"ה דבעינן שחיה הרפואה ידועה או ע"פ מומחה, עיין פמ"ג שכינה צ"ט דאפי' אינה ידוע מ"מ ספק פק"י הוא, אבל ציהור הכדורים דלריך שיהי ידועה שרפואה זו רגילים ליקח לנרדף מחלה זאת, ואם ידועה שרגילים לקחת, אז אפילו ספק אם היא מרפא הכל מותר מספק פק"ג, אבל אם יש ספק אם לתרופה זאת יש שייכות לחולה זה בכלל אסור דילמא מזיקה, ובפרט במקום דאיכא גם מאכלות אסורות. ע"ע ח"ח ס"י פ"ב.

ומש"כ מג"א דקדחת אין בו סכנה, עיין מחלית השקל בשם הט"ז ס"ק ז', מ"מ בקדחת גבוה טובא שמניע עד יותר מארבעים מעלות, ודאי ספק סכנה, ולרוב יש לו סכח ממחלה פנימית.

ס"ב, מי שיש לו חולי של סכנה וכו' והשואל הי"ז שופך דמים. משמעות הכדורים דיש לו ודאי חולי. של סכנה אלא ששואל אם מותר עליו לחלל שבת, אבל אם יש לו חולי והא גופא מספקא לי אם הוא של סכנה או לא והולך ושואל בודאי מותר לשאל מ"מ צ"ח לצרר פשיטא דנקרא ספק פ"ג, ועיין לקמן ס"י יו"ד ועוד.

ס"ג, אבל מוחשיים אין נקראים מכה. דוקא מוחשיים, אבל חולה פנימית אפילו צ"י מכה נקרא מכה של חלל, ועיין צ"ב זר זהב על האו"ה ס"י כ"ע אות יו"ד, ופ"ט בגוגה מלב אי הוה צגדר סכנה או לא.

ועיין בחמ"י יושר ח"ב ס"י מ"ג אות ד' דמינהש של ורדין וכאצ"ס ממנו גדולים מאד חשיב מכה של חלל, וע"ש בחלוקת הפוסקים בצ"כ"ס גדולים מאד אם חשיב כפ"י ובכרוע להקל.

סכ"ב, משעירין גלדי מכה. יש להזהר טובא בזה, דלפעמים כבר מעורה הגלד בעור הטבעי כנשאר וע"י שמעביר הגלד עוקר העור, ולדעת הט"ז ס"י"ס שלי"ו חייב בזה משום קולר ואם כי הכדורים ל"ט כאשר העירו כבר, והעיקר משום גח עיין לקמן סל"א ומג"א ומחל"ש שם, ועיין מחלית השקל סו"ס"ק ל"ב.

ל

ל

*
 וק מוכח פשוט
 הלכה ק"ס דשואל בקי
 או חולה.

→

א"ר לפרש עסקי חנן וקש שהיה חוצה על העיר
דהא מציה מהא דקעילב (שמאל א' כ"ג) והם
שומים את הגרנות.

ס"ד, אפילו מלאכוו מרוץ שאינו יכול להיות אלא
לפי שעה וכי אפי"ט שאינו בכלל מוטב
שיחלל שבת א' כדי שישמור שבתות הרבה מ"מ הוא
בכלל וחי בהם ולא שימנע בהם, עיין מ"מ במשך
השבת ומה שהמה על האוכ"ח הק' בזה, ולענין
שיחלל אדם שבתות הרבה או כל ימיו בשביל פקוח
נפש של חבירו ל"ב, ועיין מ"מ בזה הגאון מהר"י
עגיל בגליוני הש"ס יומא פ"ב ע"א, ועיין שם עוד
מ"מ בדברי המחירי יומא צ"עס לחיי שעה ג"כ
מחללין.

סימן ש"ל

ס"א, קורחין לה חכמה ממקום למקום. לענין
יולדת שזריכה לנכסו לבית חולים בשבת גם
במקום דליכא איסור יחוד הרגילות להתיר שיסע
א' טמא שלא הפחד לנכסו לבד ולטפל בה בעת
האורך וכן כורה כמדומני הגאון חזון איש ז"ע,
ולענין המילדת שקורחין לה ממקום למקום ואם
חסע לבד ממקום למקום יש בזה איסור יחוד, וכיון
דליכא איסור יחוד דעריות שוב אסורה לנכסו גם
במקום פק"ג, וא"כ מותר. אחר ליסע עמה כדי
לצטל יחוד כ"כ בסי' זר זכב על האר"ה לר"י שער
ר"ע ב' י"ט ב"אורך ומ"ט בשם השו"ת שם אר"י
אכ"ע סי' ל"ג, וע"ש צמ"כ לענין שבת דמולדת
ורופא בשם השו"ת מהר"י ברין סי' קי"ד דיכולים

לקבל שכר ומצויאין ג"כ בדיינים. ע"ע ח"ו סי' ל"ח-ד
במג"א סי' ד', מיהו לקראים מותר כיון דמינערי
שבתא, מ"מ לחלל עליו שבת אסור, עיין
מח"ש ופמ"ג וכ"כ הגרעק"א בהשוכה מצד צדית
מאיר כאן, אלא שהגרעק"א נתקשה דילד. הוגלד
מקראים כיון דעדיין לא חטא א"כ לא גרע מתינוק
שנשבה בין הגוים שצודאי מחללין עליו ואפי"ט שהילד
הזה בגדלותו צודאי יחלל שבתות, ושוב נחוכו בזה
הגאונים האדירים הגרעק"א עם הגאון בית מאיר
ציסוד זה שהצ"מ חולק על עיקר דבר זה' ודעתו
דנכי לאן ולפינן מחי בהם ולא שימות בהם מ"מ
משחמשין אלו גם ציסוד כדי שישמור שבתות הרבה
ביומא פ"ב ע"ב, וכיון שזה ודאי לא ישמור אין
מחללין עיין שם בנוטס דנריהם.

דהפלא לי על רבוחינו אלא איך לא בעירו
מהמפורש באה"ע סימן ד' ס"ל' דעל
חינוק הנמלא בעיר שרצו ע"מ"ס מחללין עליו ואפי"ט
שלדינא גוי גמור הוא ומותר לחבול ובלות מ"מ דין
פקוח נפש אינו תלוי בזה ויתכן שהוא עובר על
כה"ס ומחללין עליו כיון דכ"ה מן הדין ואינו עושה
בשעת נפש, א"כ מ"מ בחינוק שנשבה ואפילו
כחולקים באה"ע שם יודו בזה, ועיין פמ"ג סימן

רבי"ר דאין סי' רבוא בנקבעים, עיין א"ר העיר בזה,
ועיין חו"ש דמ"מ יכבד ולא יוליא לרבי"ר אפילו
בזה"ל, וטעמו מראש דברה"ר בזה"ל עכ"פ דעת
הרבה מן הראשונים דליכא רבי"ר דאורייתא משא"כ
כצו דקו"ל כר"ש דפטור מיהו עיין מג"א סימן
רע"ח סי' א', דגם פטור מלשאל"ג לא פשוט כ"כ
ול"ע לדינא, ושוב אח"כ ראיתי להגאון יעב"ץ צמ"ק
כ' דבזה"ל מוטב להוליא מלכבוד, וצמ"ח קטן חולה
מפני שהרפה לרבי"ר אם הו"ל לריכה לגופה או לא
עיין פמ"ג דהו"ל ל"ג ובח"ש כ' דהו"ל אל"ג,
ולכאורה דברי הפמ"ג נראין, ושוב מלאחי כן גם בסי'
תה"ל.

ס"א, כל פקוח נפש דוחה שבת וכו'. הנה יודע
מחלוקת הראשונים אם פק"ג בותרה או
דחוי עיין ב"י ומג"א לעיל סימן שכ"ה סי"ד,
ואמנם ראיתי כאן להגאון ערך שי ש"כ דגם לרבינו
מאיר וסיעתו דשבת בותרה בפק"ג דוקא ודאי
פק"ג אבל ספק פ"ג ל"ע אינה רק דחוי דמי יומר
דיש בו פק"ג רק מחמת ספק אנו מוכרחין לחלל
שבת דשמת יש בו פק"ג וכש"כ צו פק"ג דחוי
שבת מחמת ספק הזה יע"ש. ובענייניו לא יראה
כן דגם ספק פק"ג דוחה שבת צודאי לא בספק,
וכן אפילו ס"ס ואפילו ס"ס עם חזקה או עם רוב
וכבר ביארתי זה היטב בשבט הלוי ח"א סימן סי'
אות ו' וכיון דהחורה התירה דרך ודאי וגם אם
נחגלה לנכסו שלא הי' באמת אפשרות הלכה דמי"מ
כניסה לבית בספק צפ"ג היא המורה דרך ודאי,
חה מסקנת הש"ס דיומא פ"ב ע"ב אין לי אלא
ודאי ספק מ"ל, וכמ"כ רש"י שם דל"ן הי' שלא
יצא אפי' לידי ספק מיתה א"כ זהו אורח המורה
ואין חילוק בין בותרה דרך ודאי להותרה דרך ספק
ע"ע ח"ה סי' פ"ה יע"ש בשבט הלוי ח"ה צדור.

ס"ג, מי שנפלה עליו מפולת וכו'. עיין במח"ש
בשם חו"ש ועו"ש באם יש חזקה וס"ס ביחד
אם אפשר להקל בפק"ג ועיין שבט הלוי שם סי' סי'
אות ט' דעתו העניי נוטה להקל ע"ש מילחא
ע"ע ח"ה סי' פ"ה צטעמא.

ס"ז, יש מי שאומר שצד"ז וכו'. עיין מג"א סי' ס'
ה', והגאון יעב"ץ צמ"ק דעתו לכל שצ"א
לשולל ולבזו בו אין. מקום לחלק בין צד"ז בין צמ"מ
דבכל ענין הו"ל ספק נפשות, וצ"א לעסקי ממון
היינו פי' שחצו דבר קצוב שהטילו על בני העיר
ובזה שוב אין נפ"מ בין צד"ז לזמנא דמן הסתם
אין בזה ספק נפשות, יע"ש. אבל קשה לחלוק על
גדולי הפוסקים ומה גם שפשוט הברייתא עירובין
מ"ה ע"א דבעיר הסמוכה לספר אפילו לא צ"א אלא
על עסקי חנן וקש משמע דשוללים דבר שצמ"מ
לא דרך העלת החייבות אלא דבעיר הסמוכה
לספר אפילו בדבר קל כחנן וקש נקרא נפשות. ושם

שאלות ותשובות

20

מגדרנות אליהו

אורח חיים

ד

אוצר החכמה

otzar.chochma.org

חידושים ובירורים

ותשובות לשואלים בדבר ה' זו הלכה

אשר השאיר אחריו ברכה הגאון הגדול, מעוז ומגדול
מעין המתגבר בתורה, גור הרבנים, פאר המידות והענוה

רבי אלטר אליהו הלוי רובינשטיין זצ"ל

גאב"ד אנמווערפען יצ"ו

ורב דשכונת שומרי החומות רמת שלמה ירושלים ת"ו

ובסופו קונטרס

גליונות השו"ע

הערות והארות על שו"ע או"ח ונו"כ ומשנ"ב
מגליון המחבר זצ"ל

בהוצאת בני המחבר זצ"ל

שנת תשע"ד לפ"ק

עיה"ק ירושלים תובב"א

21

והורידם מהאש לפני ציה"ש ואינם רותחין, לרש"י אינם מוקצה שעדיין חזי לכוס ולתוס' הוי מוקצה.

הגהות דעק"א על המג"א ס"ק ט'. ולפי"ז [להדשב"א דמוקצה מותר בהנאה] ודאי אסור לישוב על אבן וכו': כנר העיר צוה צו"ע הרצ סי' תק"ט קו"א ס"ק ג' וכתב דלא קיי"ל כהרשב"א צוה עיי"ש, ועי' ערך שי סי' ש"ח על המג"א ס"ק מ"א עיי"ש.

סימן שכו

משנ"ב ס"ק ט"ז. ולצחצח המנעלים שחודר [שקורין וויקסין] כתב בספר תפארת ישראל דאם עשה ~~אפי' ע"י א"י~~ אסור עד לערב בבדי שיעשה: עי' שעה"צ ס"ק י"ז דהאיסור הוא משום ממרח דהיינו ממחק, ועי' שו"ת פרי השדה ח"ג סי' ר"ד דבסיכת נעלים בשמן יש מקום לחלק בין חדשים לישנים משא"כ וויקסין שאסור משום ממרח אין הבדל דממחק שייך בכל דבר, משמע ג"כ דהאיסור הוא משום ממחק, ולפי"ז צנזלי לא שייך איסור זה, ועי' צו"ת תשורת ש"י ח"א סי' שכ"ח שכתב דאין צכה"ג איסור משום נוצע כמו כתב ע"ג כתב אע"ג שהכתב השני עושה שיהי' יותר טוב, ויש צוה משום ממרח רק מדרבנן כמו בשמן עב, אבל בשצט הלוי ח"א סי' ק' נחלק עליו וס"ל דאיכא צוה משום נוצע מה"ת וע"י מירוח יש מלבד זה גם משום ממחק עיי"ש, ולפי"ז גם צנזלי אסור אפי' ציטנים.

סימן שכה

א"ש"ע ס"ג. כל מכה של חלל וכו' מחללין עלי' את חשבת: עי' שש"כ פל"צ הע' ל' שהציא צסס הגרש"ז אויערבאך זצ"ל שמי שיש לו חוס גבוה שלא נקבע עדיין סיבתו הוא בכלל מכה של חלל, ועי' שו"ת אגרות משה או"ח ח"א סי' קכ"ט שאם יש חוס כתולאה ממחלה שבאיברים הפנימיים הוא בכלל מכה של חלל, ובאופן שזה מצינון בעלמא וכדו' מחללין שבת כשיש חוס קרוז למאה ושמים [דהיינו 38.8 מעלות

ועי' תוספת שבת שכתב דכיון דנהגו כן למנוה אין להקפיד בכך, ועי' נמוקי או"ח מש"כ צסס הרה"ק מרימנוב זי"ע ומה שהציא צוה עוד טעמים להיתר.

משנ"ב ס"ק כ"ח. וצ"ע דהא דמתירין [הלעטה] במקום שיבולין להחזיר היינו דוקא אם הוא זהיר או שלא למלשלה רבל בע"ח הם מוקצים: לכא' צ"ע דהח"ך יתכן צמניחות להלעיט צלי לטלטל מוקצה, ומלמתי צזכרון יוסף אות קס"ד שהעיר צוה וכתב דא"ל לומר דמשום נער צע"ח התירו טלטול צמקצת דא"כ הו"ל להפוסקים לומר דמותר רק צמקוס נער, ומסיק דע"כ דמה שאוחז הבהמה או העוף והיא זה מעצמה אינו טלטול כלל אלא נגיעה שמותר, ואף שבצילה אסרינן נגיעה שמטלטלת עי"ז אבל צע"ח מיטלטל צעמנו א"כ אין לחוש עיי"ש, ועי' שו"ת קרן לדוד או"ח סי' צ"ב. [א"ה. לפי"ח שהביא המג"א סי' תקי"ג ס"ק ב' וסי' ש"י ס"ק ג' מהתה"ד לאסוד נגיעה במוקצה גם בלי טלטול כשהוא לצורך המוקצה עדיין קשה כנ"ל].

ביה"ל ס"ג ד"ה אין גובלין. אבל הרבה ראשונים חולקין ע"ז [ה"ה תוס' וכו' והראב"ד וכו'] אך מורסן מקרי לדירדו בר גיבול ולבך פמור בעת נתינת מים: כ"כ צחמד משה ומאמר מרדכי עיי"ש, אבל צצ"י וצט"ז משמע שגם להראב"ד ותוס' מורסן אינו צר גיבול, ועי' תוספת שבת כאן ודו"ק.

סימן שכה

מג"א ס"ק י'. וכתב התו' בשבת דמ"ג ע"א ד"ה בעודן דדוקא בקדרות אע"פ שהיו רותחות ב"ה לא איתקצאי וכו' בידו לקרבן וכו' וכן פולין ועדשים אע"פ דבשהתחילו להתבשל לא חזי לאבילה: עי' ראש יוסף צילה כ"ז ע"א שכתב שרש"י פי' משום שהס רותחין ומתוס' הג"ל משמע משום דלא חזי לכוס לאחר שהתחילו להתבשל עיי"ש. וכדעת התוס' איתא צרצנו חנאל צצילה שס, וכן כתב המאירי צצילה שס, ונ"מ צפולין ועדשים שהתחילו להתבשל

22

תלוי במחלוקת הט"ז סוף סי' ש"כ עם הא"ר מוצא
 צביה"ל שם ד"ה טו"ז לגבי סמיטה שדעתו לשופכו
 אח"כ, דלהט"ז כיון שהוא שואב לחוך כלי יש כאן
 תיכף איסור מה"ת ולא יועיל מה שיספוך אח"כ וה"ה
 בנ"ד, אבל להא"ר אין כאן איסור תורה צבה"ג וכן
 נקט הפמ"ג שם עיי"ש. ומלאתי בשו"ת קנה בשם
 ח"א סי' כ"א שהציא בשם הדברי מלכילאל והאבני נזר
 להקל צבה"ג, ומסיק דאפשר להקל בזה, אמנם כ"ק
 מרן אדמו"ר זי"ע בשו"ת דברי יליצ חאו"ח סי' קס"ה
 נקט בזה להחמיר ומסיק דיש כמה ערות בזה לנקוב
 הכלי או לשים איזה קס שיקלקל החלב מיד או שתחלוז
 פחות פחות משיעור גרוגרת עיי"ש.

מג"א ס"ק ד'. אע"פ שאין בו סכנה במניעת הדבר
 ההוא [עושיין לחושיב"ט] [מ"מ ב"י] ועמ"ש סי"ח
 פמ"ז: לכאור' המג"א בסעיף ט"ז בס"ק י' לא הזכיר
 מזה כלום רק דחה מש"כ הע"ש שמשמע מהגמ"ר
 דשבת דחוי'. ועי' שו"ת נמח נדק סי' ל"ח שכתב
 דדברי המ"מ תלוי אם פקו"נ בשבת הותרה או דחוי',
 ורק אם נאמר דלא כע"ש א"ש דברי המ"מ, ולפי"ז
 מוציאים דברי המג"א ודו"ק, אבל מהשו"ע הרב מוכח
 דגם אם נאמר דשבת דחוי' אפ"ל להמ"מ שהציא
 בס"ד דינו של המ"מ ובסי"ג כתב ששבת דחוי' עיי"ש.

משנ"ב ס"ק ה'. ועיין ביו"ד סו"ס קנ"ה דבעינן
 שתהא הרפואה ידועה לאנשים או ע"פ מומחה
 [מ"א]: עי' פמ"ג א"א ס"ק א' שהקשה דהרי גם
 בספק פקו"נ מחללין שבת. ועי' דעת תורה שהאריך
 בזה, ועי' שו"ע הרב שכתב דבעינן שתהא הרפואה
 ידועה אף שאין ידוע אם זה יתרפא זה מחללין מספק.
 ועי' שו"ת מהרי"ל דיסקין קו"א אות ל"ח דכ"ז לגבי
 חילול שבת מה"ת אבל בשבות א"ל שתהא הרפואה
 ידועה, ועי' קלוה"ש סי' קל"ה ס"ק א' עיי"ש.

משנ"ב ס"ק כ"ה. וכתב הרדב"ז ח"ד סי' ס"ו אם
 החולה אומר צריך אני וכו' והרופא אומר א"צ
 שומעין לחולה: יל"ע צבה"ג שהרופא אומר שא"צ

צל"טו] ואין רשאי להחמיר עיי"ש, והגר"פ אפשטיין
 זצ"ל מחלק עליו, עי' הגהתי על קונטרס הרפואה
 שנסידור מנחת ירושלים עמ' 17, מוצא בשש"כ הנ"ל

עיי"ש. L

שו"ע ס"י בהג"ה. מי שרוצים לאנסו שיעבור עבירה
 גדולה אין מחללין עליו את השבת כדי להצילו:
 עי' לעיל סוף סי' ש"ו ובמשנ"צ שם ס"ק נ"ח דמש"כ
 כאן הרמ"א היינו כשאונסים לעבור עבירה פעם א'
 אז אין מחללין שבת להצילו אבל אם אונסים מישהו
 להמיר דתו רח"ל וכדו' שעי"ז יחלל שבת לעולם אז
 שפיר מחללין שבת להצילו, ואם אונסים מישהו לצד
 באופן שיאנסהו לחלל שבת כמה שנים, עי' שו"ת
 מהר"ש ענגיל ח"ד סי' ע"ב, ועי' שו"ת חת"ס או"ח
 סי' פ"ג ויו"ד סי' רמ"ה מש"כ בזה.

שו"ע ס"י. היה חולה שיב"ס צריך בשר שוחטין
 לו ואין אומרים להאבילו נבילה: עיין אפיקי ים
 ח"צ סי' ל"צ דכשאין החולה צריך לבשר אלא למרק
 יאכל נבילה דלכמה שיטות טעם כעיקר מדרבנן, והציא
 שהגר"ת מצריסק הסכים לזה. אמנם עיין בחזו"א סי'
 קנ"ו בהשמטות לסי' שכ"ח שחולק ע"ז דכשיש כזית
 צבדא"פ מהליר והשומן לכו"ע אסור מה"ת עיי"ש.
 [ועי' מש"כ בזה במגדנ"א ח"ב סי' קל"ב]. וכששוחטין אי
 צריך למלוח הצפר, עי' אורחות חיים (ספינקא) שהציא
 משו"ת מהר"ס שיק שכתב שצריך למלוח, ובשו"ת
 אבני נדק כתב למלוח ע"י עכו"ם אם אפשר, ועיי"ש
 הגהת המהרש"ס ובהסקמת המהרש"ס למגן אבות
 עיי"ש.

שו"ע ס"י בהג"ה. מותר לומר לא"י לעשות תבשיל
 לקמן וכו' דסתם צרבי קמן בחולה שאב"ם דמי:
 וכ"כ הרמ"א לעיל סי' רע"ו ס"א, ועי' מש"כ שם
 בגליון.

שו"ע ס"ד. לא תיקל אשה חלב מרדיה לתוך
 הכוס וכו': ואם דעתה לשפוך החלב אח"כ, לכאור'